

Anmeldelser

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Wilhelmsen anbefaler

Wilhelmsen I.

Kongen anbefaler

Holdninger for folket. 106 s, ill. Stavanger: Hertervig forlag, 2006. Pris NOK 229 ISBN 82-92023-71-2

Dette er ei bok for deg, som del av det norske folkefellesskapet. Det er ikkje primært ei fagbok, det er ei blanding av helseopplysing og oppbyggjande litteratur med fire millionar potensielle lesarar. Ho er lesarvennleg, med

enkle overskrifter, illustrerande strekteikningar og ein folkeleg og uhøgtideleg skrivestil. Det er ei kort og ufullstendig referanseliste, ikkje stikkordregister.

Ingvar Wilhelmsen er indremedisinar og psykiatar i Bergen. Han er kjent for sine skrifter om kognitiv terapi og for drifta av hypokonderpoliklinikken. Dette er også ei bok om kognitiv terapi. Ho er bygd opp med eit forord og ei innleiing før bokas hovuddel, som er ein presentasjon av haldningar og standpunkt hjå kong Harald, sett i lys av kognitiv tenking. Siste del er Wilhelmsens eigne refleksjonar om nøkkelen til det gode liv.

Dette er eit pedagogisk glansnummer. Wilhelmsen stiller seg bak kongens breie rygg for å illustrere kor framifrå kognitiv terapi er. Dette er eit gamalt retorisk knep. I vår kultur er det vanlegare å stille seg bak kongens konge, han som levde for 2000 år sidan, når ein skal forkynne. Parallellen er openberr. Ein som aldri har synda, skal lære oss å halde vår sti rein. Ein som har røykt 45 sigarettar per dag det meste av sitt vaksne liv og truleg aldri gått i kognitiv terapi, blir brukt som sanningsvitne for ei sunn livshaldning og kognitiv terapi. Både skriveform og biletbuk gir hyppige assosiasjonar til Bibelen. Og forordet i Wilhelmsens bok kunne med små endringar stått som forord til Det nye testamentet.

I si lovprising av kongen balanserer forfattaren på grensa til det ironiske. Dersom han hadde valgt ein annan «helt», til dømes Carl I. Hagen, ville halve Noreg nikka anerkjennande mens resten ville ledd seg

skakke. Wilhelmsen er ein retorikkens meister. Styrken i retorikken hans er at han byr på seg sjølv. Han er ikkje redd for å vere naiv eller panegyrisk, flåsete eller personleg. Han har sans for den gode historia som pasientane har fortalt. Han avslører god sans for humor utan å verke nedlatande andsynes pasientane.

Ein kunne sjølvsagt plukke på og kritisere mange ting i boka. Ikkje alle utgreiingane om kor fortreffelig kongen er er like vesentlege. Og det vekkjer ikkje den store interessa at stortingspresidenten fann det på sin plass å helse kongen velkommen tilbake etter sjukefråveret i 2005. Eg ville ha stryke litt her og der for å gjere boka meir poengtert.

Og tittelen er feil. Boka burde ha heitt «høyr på kongen». For det er ikkje kongen «som anbefaler». Det er det Wilhelmsen som gjer. Boka er eit godt forsøk på å gjere kognitiv terapi til statsreligion, bygd på snusfornuftens heilage grunn.

John Nessa anbefaler.

John Nessa

Institutt samfunnsmedisinske fag
Universitetet i Bergen

God norsk lærebok med lang tradisjon

Stokke O, Hagve T-A, red.

Klinisk biokjemi og fysiologi

403 s, tab, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2006. Pris NOK 425 ISBN 82-05-35176-7

Denne læreboken har sitt utspring i fagmiljøet ved Rikshospitalet, hvor den første gang ble utgitt i 1972. Målgruppen er medisinstudenter, leger og annet helsepersonell. I 31 kapitler dekkes tradisjonelle kliniske bio-

kjemiske emner, biokjemisk endokrinologi og organsystemenes kliniske fysiologi. Biokjemisk allergidiagnostikk, toksikologi, legemiddelanalyser og spormetaller er ikke omtalt.

Kapitlene er inndelt i korte avsnitt med egne stikkord. Det letter tilgangen til et

bredt anlagt lærestoff som spenner fra beskrivelse av molekyler til behandlingsstrategier. Et stort antall kasuistikker vinkler stoffet mot problembasert læring. Boken er rikt illustrert med figurer i farger og tabeller. Innbinding, papir og layout er førsteklases.

Klinisk biokjemi og fysiologi er et fagområde som populært sagt har ett bein i basalfagene og ett i klinikken. En lærebok må derfor bedømmes ut fra i hvilken grad den makter å forene kunnskap fra vidt forskjellige vitenskaper slik at fagområdet avgrenses og kan stå på egne bein. Fagets identitet er først og fremst knyttet til beskrivelse av sykdomsmekanismer og diagnostikk. Redaktørene, sammen med 26 andre forfattere, har løst oppgaven på en tilfredsstillende måte og – ikke minst viktig – innen en overkommelig ramme. Styrken er at man her har klart å kombinere to beslektede fag som vanligvis har sine egne, separate lærebøker, og at basalfaglig kunnskap er tilpasset en klinisk innfallsvinkel. Dette merkes bl.a. i kapitelloverskrifter som *Diabetes mellitus*, *Hemokromatose*, *Porfyri* og *Hypertensjon*. Tematisk bredde og mange forfattere har gjort at den kan virke noe ujevn i oppbygging, detaljnivå og språk. I noen kapitler er det en inngående beskrivelse av molekyllære mekanismer, mens man i andre i større grad tar utgangspunkt i kliniske symptomer. Enkelte kapitler utmerker seg positivt ved en knapp, men likevel tilfredsstillende beskrivelse av kompliserte sammenhenger mellom molekyler og kliniske manifestasjoner. Uavhengig av hvordan stoffet gripes an, er det et gjennomgående trekk at grunnleggende biokjemiske og fysiologiske mekanismer integreres og rettes mot praktiske diagnostiske formål. Et viktig poeng er at boken reflekterer norsk fagtradisjon på et medisinsk område som daglig berører alle leger som arbeider i klinisk praksis.

Noen mindre feil og unøyaktigheter i omtalen av enkelte analyser burde vært unngått. For noen analyser, som f.eks. laktatdehydrogenaseisoenzymer, Schillings test og enkelte andre, burde det vært tydeligere påpekt at de ikke lenger spiller noen stor rolle i moderne biokjemisk diagnostikk.

Det mangler litteraturhenvisninger. Henvisning til et representativt utvalg oversiktsartikler ville ha vært en fordel.

Disse innvendingene til tross – *Klinisk biokjemi og fysiologi* er av en kvalitet som

gjør at den fullt ut tilfredsstillende formålet som lærebok for medisinstudenter og som faglig kilde for leger og andre som ønsker å oppdatere sin viten på disse viktige fagområdene.

Rune J. Ulvik

Institutt for indremedisin
Laboratorium for klinisk biokjemi
Haukeland Universitetssjukehus

Grunnbok om «dobbeldiagnosebehandling» – nå på norsk

Mueser KT, Noordsy DL, Drake RE, et al.
Integrert behandling av rusproblemer og psykiske lidelser
342 s, tab, ill. Oslo: Universitetsforlaget, 2006.
Pris NOK 499
ISBN 82-15-00786-4

Robert Drake og Kim Mueser fra Dartmouth Medical School, New Hampshire, er kjent for omfattende forskning og tallrike artikler om pasienter som både har alvorlige psykiske lidelser og

store rusmiddelproblemer. Deres «guide to effective practice» foreligger nå på norsk, tilrettelagt av psykiater Lars Linderorth.

Den er bygd opp rundt forfatterens mantra: All kompetanse skal samles i ett team. Dette skal gi et helhetlig og kontinuerlig tilbud gjennom flere år. Hver av tilstandene skal diagnostiseres og samspillet mellom dem vurderes. Behandlingen skal ta utgangspunkt i pasientens konkrete behov og bygge på sosial læringsteori, psykoedukasjon, kognitiv atferdsterapi, motivasjonsundersøkelser og inndeling av behandlingen i typiske stadier.

Boken bygger på grundig erfaringsbasert kunnskap og formidler håp overfor oppgaver mange møter med oppgitthet og pessimisme. Det kan likevel bli en sovepute å ta budskapet helt bokstavelig. Man kan ha samtidige problemer uten at de er så alvorlige at spesialteam er hensiktsmessig. Den er dessuten preget av amerikanske tradisjoner og finansieringsformer, nokså fjernt fra et møysommelig samarbeid mellom kommunale instanser og helseforetak. Kjernen i budskapet setter egentlig et kritisk søkelys på utformingen av norsk helsevesen – hvor ressurser og kompetanse i hovedsak finnes i helseforetakene, mens omsorg og langsiktige oppfølging er lokalisert i kommunene. Det er også ulikheter i lovgivningen, slik Linderorth redegjør for i flere fotnoter.

Noen skjønnhetspletter er irriterende.

Teksten henviser ustanselig frem og tilbake mellom kapitlene, og det er en fullstendig overdreven bruk av (forfattergruppens) referanser. Dessuten har forlaget gjort noen uheldige valg. Originalutgaven er utformet med vedlegg av pedagogiske skjemaer og faktaark. I den norske utgaven er nesten alle disse sløffet, men teksten henviser like fullt stadig til dem. Diazepam har ikke kort, men lang halveringstid. Buspiron beskrives som uten angstdempende virkninger, men anbefales i stigende doseringer ved angst. Begrep fra DSM-IV (misbruk) er anført som ICD-10-diagnose. Medikamentkapitlet bygger i stor grad på anbefalinger uten empirisk dokumentasjon og virker preget av forfatternes praksis.

Likevel bør dette bli en sentral kunnskaps- og inspirasjonskilde for arbeidet med pasienter som rammes dobbelt – av alvorlige psykiske lidelser og rusmiddelavhengighet samtidig.

Helge Waal

Seksjon for kliniske rusmiddelproblemer
Universitetet i Oslo

Pedagogisk om hasjselgerne «på Elva»

Sandberg S, Pedersen W.
Gatekapital
262 s, ill. Oslo: Universitetsforlaget, 2006.
Pris NOK 299
ISBN 987-82-15-01104-2

I kontrast til den allminnelig oppfatning viste stipendiat Sveinung Sandberg og professor Willy Pedersen for noen år siden at det nå for-dums Plata i liten grad introduserte nye ungdommer til den illegale narko-

tikaøkonomien (1). Utgangspunktet i *Gatekapital* er at de nedre delene av Akerselva, derimot, trolig spiller en slik rolle, i kraft av sin status som omsetningsarena for det vanligste illegale rusmidlet, hasj. Gjennom samtaler og observerende tilstedeværelse i og rundt miljøet «på Elva» undersøker forfatterne hvem det er som deltar i denne handelen og hvordan den foregår, hva som kjennetegner rekrutteringsveier mv. Oppmerksomheten er rettet mot deltakernes historier og refleksjoner. Gjennom åtte kapitler beskrives samhandling og normer, prissettingsmekanismer, samholdsritualer og strategiske refleksjoner. Strukturelle forhold som skole- og velferdsapparat, bolig- og arbeidsmarked, majoritetsholdinger og rasisme mv. er gjennomgående, med hovedvekt på hovedpersonenes egne erfa-

ringer. På tross av systematisk utstøtende rammevilkår portretteres hovedpersonene likevel som bevisste aktører som gjør aktiv bruk av ressursene de disponerer. Disse ressursene er både symbolske, sosiale og materielle. Å utvikle et liv «på Elva» innebærer ifølge forfatterne å spisse disse «kapitalformene» til en optimal kompetanse innenfor gitte rammevilkår. Det er en overbevisende hovedpåstand at dette er en tilpasning som tjener til å forverre den eksklusjonen den er utviklet for å mestre.

Gatekapital er skrevet i en undervisende stil, og bruk av tekstbokser gir plass til relevante digresjoner og utdypning av teoretiske posisjoner. Enkelte formidlingsgrep balanserer etter mitt syn på kanten til det autoritære. For eksempel forsøker forfatterne gjennomgående å mobilisere et perspektivfellesskap med leserne, som slik skal ledes til å forstå de «gåtefulle», «kaotiske», «truende» eksistensene ved Akerselva. Problemet er at dette skillet mellom «oss» og «dem» kommer til å likne på det som beskrives mellom majoritetssamfunnet og «de andre». Det blir et fellesskap man som leser ikke riktig kan unnslipe, dessuten et som hovedpersonene ifølge bokens logikk ikke kan ta del i. I tillegg kommer invitasjonen til å ta forfatterens perspektiv i veien for muligheten til å ta deltakernes eget. Dette er paradoksalt når man ellers nettopp forsøker å gjøre hasjselgerne liv forståelige. Det forhindrer likevel ikke at *Gatekapital* tegner et innholdsrikt bilde av opplevelsen av utenforskap, der de som opplever det ofte kommer til orde. Trass i innvendingen over problematiserer man dessuten myten om det rettskafne majoritetsfellesskapet på viktige områder. Dette gjelder f.eks. når forfatterne påpeker hasjkundenes tilhørighet til den hvite middelklassen, og når viktige paralleller mellom utenforskapets (sub-)kultur og majoritetskulturen kommer mer indirekte til syne, slik som i premiering av entreprenørskap. Slik gir *Gatekapital* detaljert og nyansert innsikt i hvordan illegale og til dels helsefarlige dimensjoner av den norske virkeligheten ser ut innenfra. Som sådan bør den ha interesse og relevans langt inn i de helse- og sosialfaglige utdanningsmiljøene.

Per Kristian Hilden

Seksjon for medisinsk antropologi
Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin
Universitetet i Oslo

Litteratur

1. Sandberg S, Pedersen W. «Rett fra pikerommet med ransel på ryggen?» Om ungdom som oppholdt seg rundt Plata. NOVA-rapport nr. 6/05. Oslo: NOVA, 2005.